

УДК 796.071.4:371.13:374 (045)

Є. А. ЗАХАРІНА

## ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ БАКАЛАВРІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

*У статті розглянуто особливості організації педагогічної практики бакалаврів з фізичного виховання. Наведено мету та завдання ознайомчої й педагогічних практик майбутніх учителів фізичної культур. Зазначено, що студенти протягом проходження педагогічної практики в загальноосвітніх навчальних закладах проводили зі школярами заняття із черлідінгу. Охарактеризовано волонтерська діяльність бакалаврів з фізичного виховання, яку проводили в загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладах з відривом від навчання. Розкрито зміст комплексного оздоровчо-виховного заходу “Рухайся до здоров’я”.*

**Ключові слова:** педагогічна практика, бакалавр, фізичне виховання, оздоровчо-виховна робота.

Майбутні вчителі фізичної культури повинні бути готові до вирішення основного завдання роботи в загальноосвітньому закладі, а саме зменшення негативного впливу навчального перевантаження серед школярів; збільшення рівня їх щоденної рухової активності, зокрема спеціально організованої, навчання школярів основам рухової діяльності, основ знань для самостійних занять, формування культурологічних прагнень соціально значущих якостей особистості. Професійна підготовка бакалаврів фізичного виховання потребує вдосконалення як організаційного, так і змістового боку навчального процесу у вищих навчальних закладах України, а саме повинна здійснюватися з урахуванням необхідності міждисциплінарного підходу та забезпечення наступності й логічної послідовності, коли кожна наступна навчальна дисципліна навчального плану базується на сукупності знань, якими студент оволодів раніше.

Стверджуючи необхідність єдності педагогічної теорії та педагогічної практики в підготовці вчителів, К. Д. Ушинський підкреслював, що теорія, яка не має необхідної основи, така сама негідна річ, як факт або досвід, з якого не можна винести ніякої думки й за яким не слідує ніяка ідея. І разом з тим вчителю необхідно рівною мірою володіти педагогічними вміннями, а набути їх можна тільки на основі “діяльної і довготривалої практики” [2, с. 162].

Практичний курс (практика в школі або стажування на посаді), на думку І. Є. Шаталової, завжди був складовою професійної підготовки. Не менш важливим при організації навчально-пізнавальної діяльності студентів є принцип взаємонавчання й самонавчання [3, с. 46].

У працях О. А. Абдулліної закладений системний підхід до розкриття теоретико-методологічних основ загально педагогічної підготовки вчителя. Дослідниця підкреслює єдність, взаємозв’язок і зумовленість основних компонентів загально педагогічної підготовки, що являє собою процес

навчання студентів у системі навчальних занять з педагогічних дисциплін та педагогічної практики і її результат, що характеризується певним рівнем розвитку особистості вчителя, сформованістю загальнопедагогічних знань, умінь і навичок, які необхідні кожному вчителю для реалізації його соціально-професійних функцій незалежно від спеціальності [1, с. 44].

Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах розглядали українські вчені О. Ю. Ажиппо, В. І. Завацький, Р. П. Карпюк, О. С. Куц, Л. П. Сущенко, О. В. Тимошенко, Б. М. Шиян, Ю. М. Шкретій та ін. Різні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури досліджували І. В. Городницька, Л. О. Демінська, О. Ю. Дорошенко, Л. І. Іванова, О. А. Стасенко. Але вивчення досвіду професійної підготовки бакалаврів з фізичного виховання показало, що при всій багатоплановості й глибині цього напрямку в системі підготовки до майбутньої педагогічної праці невирішеною проблемою є систематична робота, спрямована на організацію та проходження педагогічної практики майбутніми вчителями фізичної культури.

**Мета статті** – з'ясувати особливості організації педагогічної практики бакалаврів з фізичного виховання.

Як зазначає І. Є. Шаталова, у ході проходження практики майбутні вчителі виступають як педагоги-організатори ситуаційно-рольових ігор, інструкторів груп за інтересами, лідерів ігрової групи (учасника гри), педагогів-організаторів тимчасового колективу, керівників творчої групи або ігрового закладу, організаторів загальнотабірних свят [3, с. 47].

Майбутній учитель фізичної культури, проводячи різні фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи, повинен бути не тільки озброєний необхідними знаннями та вміннями, а й уміти використовувати їх з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей своїх вихованців, їх фізичного й психічного розвитку.

Однією з форм організації навчального процесу в Класичному приватному університеті, яка максимально сприяє розвитку студента як особистості та майбутнього фахівця, є практична підготовка до професійної діяльності, що, спільно з теоретичною, створює підґрунтя для дійсно професійної освіти. Для студентів Інституту здоров'я, спорту і туризму Класичного приватного університету напряму підготовки "Фізичне виховання" згідно з навчальним планом передбачені: ознайомча практика та педагогічна практика. Усі види практик здійснювались на базі загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів з відривом від навчання, згідно з графіком навчального процесу Класичного приватного університету. Проходження практики давало студентам можливість перевірити отримані протягом навчання професійно орієнтовані знання, уміння та готовність до роботи у сфері фізичної культури.

Установчі та підсумкові конференції викладачі проводять на початку й наприкінці ознайомчої та педагогічної практик. У перші 3–6 днів практики

студенти складають індивідуальні плани роботи, які затверджуються викладачем (керівником практики). У період практики студенти ведуть індивідуальний щоденник педагогічних спостережень. За підсумками всіх видів педагогічної практики не пізніше ніж через два тижні після закінчення проводяться підсумкові конференції та виставки робіт, виконаних студентами в період практики. Формою контролю за всіма видами педагогічної практики є диференційований залік, який виставляють у відомість та залікову книжку.

*Ознайомча практика* (108 год., 3 кредити). Відповідно до затвердженого навчального плану підготовки бакалаврів з напрямку підготовки “Фізичне виховання” на другому курсі проводять ознайомчу практику. Вона є невід’ємною частиною навчального та виховного процесу, спрямованого на створення оптимальних умов для набуття студентами базових уявлень про специфіку й особливості функціонування навчальних закладів. Ми розробили програму ознайомчої практики для студентів другого курсу напрямку підготовки “Фізичне виховання” (4-й семестр). Мета ознайомчої практики – формування стійкого професійного інтересу до обраної спеціальності, ознайомлення зі специфікою та змістом роботи школи й створення в студентів уявлення про сферу своєї майбутньої діяльності.

Основними завданнями ознайомчої практики майбутніх учителів фізичної культури є: ознайомлення студентів із цільовою спрямованістю функціонування загальноосвітнього навчального закладу; створення у студентів загального уявлення про професійну діяльність учителя фізичної культури; знайомство з роботою спортивних секцій, організацією та проведенням заходів позакласної оздоровчо-виховної роботи, таких як: фізкультхвилинки, фізкультпаузи, активні перерви, години здоров’я, заняття фізичними вправами в групі продовженого дня, змагання з черлідінгу.

*Педагогічна практика* (162 год., 4,5 кредиту) проводиться в 6-му семестрі. Однією зі складових професійної практичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, яка передбачає оволодіння студентами формами організації позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи, формування в них на базі одержаних знань професійних умінь і навичок, є педагогічна практика. Мета педагогічної практики – вдосконалення навичок студентів у проведенні окремих частин, а також усього уроку в молодших класах загальноосвітнього навчального закладу; залучення студентів до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи.

Основними завданнями педагогічної практики майбутніх учителів фізичної культури є:

1. Розвиток педагогічного та методичного мислення студентів як здатності застосовувати теоретичні знання для вирішення навчальних, оздоровчих і виховних завдань в умовах роботи шкіл різного типу.
2. Формування професійних умінь, необхідних для успішного здійснювання навчальної та оздоровчо-виховної роботи.
3. Розвиток здатності самостійно спостерігати й аналізувати навчальний та оздоровчо-виховний процес у школі, а також формування засобів

самостійного планування уроків на основі вимог методики фізичної культури та педагогіки.

4. Виховання стійкого інтересу і любові до професії вчителя фізичної культури та засвоєння творчого підходу до педагогічної діяльності й залучення до оздоровчо-виховної роботи з учнями молодших класів.

Поряд із вищезазначеними завданнями педагогічної практики ми враховували необхідність організації та проведення позакласної й позашкільної оздоровчо-виховної роботи, спілкування зі школярами; ціннісну взаємодію з батьками учнів для спільного їх залучення до оздоровчо-виховних заходів, надання школярам навичок самостійного виконання фізичних вправ та пропаганду здорового способу життя.

Зміст педагогічної практики передбачає такі аспекти діяльності студентів: прояв самостійності у відборі та плануванні навчального матеріалу з урахуванням функціонального стану й фізичної підготовленості школярів; проведення разом з традиційним уроком нестандартних занять за концептом уроку, який студент самостійно розробляв; творче використання навчального матеріалу при підготовці та проведенні уроку; часткове виконання функцій класного керівника з управління учнівським колективом при організації позакласної оздоровчо-виховної роботи; активна участь у роботі шкільних секцій, залучення до проведення оздоровчо-виховних заходів, вивчених раніше при проходженні теоретичної частини спецкурсу.

У педагогічну практику для студентів ми впровадили комплексний оздоровчо-виховний захід “Рухайся до здоров’я”. Характерними ознаками організації цього заходу є активне та добровільне залучення школярів до участі в різновидах оздоровчо-виховної роботи, яка проводиться протягом усього навчального року в загальноосвітньому навчальному закладі. Для зацікавленості максимальної кількості школярів, як основної, так і спеціальної медичної групи, ми надавали можливість кожному учню бути не тільки глядачем або учасником, а й виступати в ролі організатора та судді.

Усі заходи об’єднані однією спільною ідеєю, що дає школярам змогу за допомогою виконання різних фізкультурних завдань (колективних чи індивідуальних) найбільш повно реалізувати свій потенціал і досягти таких результатів: у учнів початкової школи – сформувати інтерес, звичку до регулярних занять фізичними вправами, до перегляду спортивних змагань, до прочитання відповідної літератури; у дітей середнього шкільного віку – сформувати потребу в систематичних заняттях фізичними вправами, регулярній участі в різних спортивно-масових змаганнях; у старшокласників – сформувати потребу не тільки в самовдосконаленні власного тіла, а й у пошуку сенсу та розуміння цінностей фізичної культури для свого самовдосконалення.

Основу змісту комплексного оздоровчо-виховного заходу “Рухайся до здоров’я” становлять: різні фізичні вправи, рухливі та спортивні ігри, конкурси й вікторини, творчі завдання, а саме: ранкова гімнастика до занять, фізкультхвилинки під час уроків, конкурс на кращий спортивний ма-

люнок, вікторина “Здоров’я та моє життя”, “Збудуй своє тіло”, змагання з рухливих ігор “Старти надій”, змагання “Мама, тато, я – спортивна сім’я”, творче завдання “Як переконати дітей займатися фізичними вправами?”, турнір з футболу “Форвард”, турнір з черлідінгу та сучасного танцю.

При організації заходу “Рухайся до здоров’я” ми використовували принцип індивідуальної системи зростання кожного учасника: за перемогу й призові місця в різних конкурсах, вікторинах, змаганнях, творчих завданнях команда або учасник (незалежно від віку) отримує від 1 до 3 балів. Так, учні можуть отримати бали за активну участь в організації оздоровчовиховних заходів, 1 або 2 бали – за допомогу в суддівстві заходів, 1 бал – за виконання ролі вболівальника. За підсумками оздоровчовиховної роботи за навчальний рік школярам присвоюють одне з трьох звань: любитель, майстер, професіонал. Звання “любитель” присвоюється тим, хто протягом навчального року набрав 30 балів, звання “майстер” – за наявністю 50 балів, а для того, щоб стати “професіоналом”, – 80 балів.

Для проведення комплексного заходу “Рухайся до здоров’я” в загальноосвітніх школах ми протягом навчального року залучали студентів-волонтерів, які наочно подавали інформацію, вели облік отриманих школярами балів, визначали серед них переможців та нагороджували учасників спільно з головною суддівською колегією, що складається з викладачів, школярів і батьків.

Студенти протягом проходження педагогічної практики в загальноосвітніх навчальних закладах проводили зі школярами заняття з черлідінгу. Створювали шкільні команди для подальшої участі в змаганнях на кубок ректора Класичного приватного університету. Цей вид занять викликав зацікавленість з боку школярів і їх батьків, що сприяло їх залученню до позакласної та позашкільної оздоровчовиховної роботи. Ці змагання в Класичному приватному університеті стали щорічними й викликають інтерес з боку студентів, викладачів і школярів.

Після завершення практики студент готував звіт з підсумками проведеної роботи, де обов’язковим елементом є подання усної есе-презентації (з використанням презентації PowerPoint), і відеоесе (усний виступ, записаний на відеокамеру). Студенти на них відображали проведення уроків з фізичної культури та заходів з позакласної й позашкільної оздоровчовиховної роботи, наводили зміст або бесіди зі школярами щодо формування в них мотивації до різних видів рухової активності. Студенти на конференції обмінювалися думками та представляли результати своєї роботи.

*Педагогічна практика* (162 год., 4,5 кредиту) проводилася у 7-му семестрі в позашкільному закладі, а саме в клубах школярів за місцем проживання. Основною метою педагогічної практики є формування цілісної особистості майбутнього вчителя фізичної культури, який здатний швидко адаптуватися в умовах, які постійно змінюються, самостійно набувати знання та використовувати їх на практиці для вирішення різнобічних проблем, аналізувати та оцінювати інформацію, необхідну для здійснення позашкільної оздоровчовиховної роботи.

Основними завданнями є:

1) формування здатності у студентів до створення освітнього середовища та реалізації оздоровчо-виховної роботи зі школярами; для сприяння й розкриття їх творчого потенціалу; оволодіння знаннями для проектування оздоровчо-виховної роботи, враховуючи добровільність залучення школярів і їх потреби та інтереси;

2) оволодіння організаторськими та комунікативними здібностями для ефективної взаємодії в процесі залучення школярів і їх батьків до оздоровчо-виховної роботи;

3) розуміння необхідності спільної роботи з представниками шкільного співтовариства для встановлення продуктивного партнерства та досягнення освітньої мети, яка пов'язана зі зміцненням і оздоровленням школярів.

Студенти спільно з керівниками гуртків проводили заходи щодо залучення школярів до здорового способу життя, виховання в них стійкого інтересу до рухової активності.

Одним із різновидів індивідуальної роботи майбутніх учителів фізичної культури є волонтерська робота, яка включає організацію та проведення різноманітних заходів з оздоровчо-виховної роботи в загальноосвітніх навчальних і позашкільних навчальних закладах.

У системі практичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури волонтерська діяльність є професійно значущою. Студенти залучаються до проведення та участі в оздоровчо-виховних заходах, спрямованих на формування мотивації у школярів до рухової активності, організацію змістовного дозвілля, залучення до занять фізичною культурою та загального їх оздоровлення. Студенти-волонтери беруть участь в обласному оздоровчому заході “Лави на лаву”, який спрямований на залучення школярів до традицій запорізьких козаків та оздоровчих занять зі “Спасу”, а також у таких заходах, як “Козацькі забави”, “Козацька Хортиця”, “День фізкультурника” та “Веселі старты”, “Фестиваль сучасного танцю”, співорганізатором яких є Класичний приватний університет.

**Висновки.** Таким чином, у системі підготовки майбутнього учителя фізичної культури педагогічна практика в загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладах посідає важливе місце, вона сприяє розвитку у студентів сучасного педагогічного мислення та сприяє подальшому самовдосконаленню. При організації педагогічної практики студентів реалізується принцип свідомості в навчанні. При спільній взаємодії з учнями та їхніми батьками майбутні вчителі фізичної культури набувають організаційно-практичного й комунікативного досвіду, який дасть їм змогу надалі повною мірою реалізувати завдання позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи.

#### **Список використаної літератури**

1. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка в системе высшего педагогического образования / О. А. Абдуллина. – Москва : Просвещение, 1990. – 141 с.

2. Ушинский К. Д. Про пользу педагогической литературы. Педагогические сочинения : в 6 т. / К. Д. Ушинский ; сост.: С. Ф. Егоров. – Москва : Педагогика. 1989. – 416 с.
3. Шаталова И. Е. Организационно-педагогические условия стимулирования самостоятельной работы студентов в области физической культуры : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Ирина Евгеньевна Шаталова. – Ставрополь, 2006. – 197 с.

*Стаття надійшла до редакції 16.02.2015.*

### **Захарина Е. А. Особенности организации педагогической практики бакалавров по физическому воспитанию**

*В статье рассмотрены особенности организации педагогической практики бакалавров по физическому воспитанию. Приведены цели и задачи ознакомительной и педагогических практик будущих учителей физической культуре. Отмечается, что студенты в течение педагогической практики в общеобразовательных учебных заведениях проводили со школьниками занятия по черлидингу. Охарактеризованы волонтерская деятельность бакалавров по физическому воспитанию, которая проводилась в общеобразовательных и внешкольных учебных заведениях с отрывом от учебы. Раскрыто содержание комплексного оздоровительно-воспитательного мероприятия “Двигайся к здоровью”.*

**Ключевые слова:** педагогическая практика, бакалавр, физическое воспитание, оздоровительно-воспитательная работа.

### **Zakharina E. Features of Organization Bachelors' Pedagogical Practice in Physical Education**

*The article deals with the peculiarities of pedagogical practice Bachelor of Physical Education. The purpose and objectives of the study and pedagogical practices for future teachers of physical education are shown in the article. Reported that during pedagogical practice in secondary schools students conducted with pupils cheerleading classes.*

*Characterized volunteering students' activity that was held in secondary schools and after-school distance from education. Student volunteers participating in the regional health measures “Bench to bench”, designed to attract pupils to the traditions of the Zaporozhye Cossacks and health classes with “Spas” and in such events as the “Cossack fun”, “Cossack Khortytsya”, “Day of athlete” and “Funny starts”, “Festival of Contemporary Dance” which were organized by Classical private university.*

*Additionally the content of integrated health and educational event “Move for Health” is point out. Content-based integrated health and educational event “Move for Health” are: different exercise, outdoor sports and games, contests and quizzes, creative tasks, such as: morning gymnastics for classes, minutes of physical exercisers during lessons, competition for the best sports photography, Quiz “Health and my life”, “Build your body” competition in mobile games “Starts of hopes”, competition “Mom, Dad and I – sports family”, creative task “How to convince children to exercise? Football tournament “Forward” and cheerleading tournament and modern dance.*

**Key words:** pedagogical practice, Bachelor, physical education, health and educational work.